

УДК 338.48:005.591

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-2-8>**Алієв Раміль Айдин**аспірант кафедри підприємництва економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка**Aliyev Ramil Aydin**

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ФОРМУВАННЯ
ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ****METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESSING
THE REGION'S TOURISM POTENTIAL**

У статті обґрунтовано, що оцінку туристичного потенціалу регіону доцільно розмежовувати на оцінку формування потенціалу та оцінку його реалізації. Визначено основні теоретичні підходи до оцінки потенціалу підприємства, а саме: витратний (матеріальний), дохідний (результативний), порівняльний (ринковий), комплексний. Проаналізовано найбільш актуальні методичні підходи до оцінки формування туристичного потенціалу регіону, а саме витратний (матеріальний) та комплексний. Виявлено ключові недоліки витратного (матеріального) та комплексного підходів до оцінки формування туристичного потенціалу регіону. Встановлено головні вимоги до системи індикаторів формування туристичного потенціалу підприємництва. Запропоновано систему індикаторів формування туристичного потенціалу регіону, що охоплює виробничий, соціальний, інвестиційний, інформаційно-інноваційний, податковий та природно-ресурсний складники та передбачає оцінку не тільки туристичної сфери, а й сфери прямого та непрямого впливу.

Ключові слова: витратний підхід, комплексний підхід, оцінка туристичного потенціалу, потенціал підприємства, система індикаторів потенціалу, туристичний потенціал, формування туристичного потенціалу.

В статье обосновано, что оценку туристического потенциала региона целесообразно разграничивать на оценку формирования потенциала и оценку его реализации. Определены основные теоретические подходы к оценке потенциала предприятия, а именно: затратный (материальный), доходный (результативный), сравнительный (рыночный), комплексный. Проанализированы наиболее актуальные методические подходы к оценке формирования туристического потенциала региона, а именно затратный (материальный) и комплексный. Выявлены ключевые недостатки затратного (материального) и комплексного подходов к оценке формирования туристического потенциала региона. Установлены главные требования к системе индикаторов формирования туристического потенциала предпринимательства. Предложена система индикаторов формирования туристического потенциала региона, которая охватывает производственную, социальную, инвестиционную, информационно-инновационную, налоговую и природно-ресурсную составляющие и предусматривает оценку не только туристической сферы, но и сферы прямого и косвенного воздействия.

Ключевые слова: затратный подход, комплексный подход, оценка туристического потенциала, потенциал предприятия, система индикаторов потенциала, туристический потенциал, формирование туристического потенциала.

Tourism activity in Ukraine is a leading source of ensuring the development of a large number of regions, but the existing tourism potential is not fully realized, which is caused by both internal and external factors of the business environment. Identifying key factors is not possible without a comprehensive assessment of existing potential, which is why the problem of improving methodological approaches to assessing the tourism potential of regions is a pressing issue. The purpose of the article is to substantiate theoretical approaches and provide practical recommendations for assessing the formation of regional tourism potential. Within the framework of scientific research, a set of general

and specific methods at the theoretical level was used, namely, methods of systematization, grouping and logical generalization for systematization of information, drawing conclusions and making scientific proposals of the research paper. The article substantiates that it is expedient to differentiate the assessment of tourist potential formation and the assessment of tourist potential realization. The basic theoretical approaches to the estimation of the enterprise potential are defined, namely: cost (material), profit (productive), comparative (market), complex. The most up-to-date methodological approaches to the assessment of the regional tourist potential formation are analyzed, namely: cost (material) and complex. The key disadvantages of cost (material) approach and complex approach to assessing the formation of regional tourist potential are identified. The tourism industry is closely linked to other areas of the national economy and should therefore be considered inseparably linked to them. The main requirements to the system of indicators of entrepreneur tourism potential formation are established. The system of indicators of regional tourist potential formation is proposed, which covers production, social, investment, information-innovation, tax and natural-resource components and provides assessment of not only the tourism sphere but also the sphere of direct and indirect impact.

Key words: cost approach, integrated approach, evaluation of tourism potential, enterprise potential, system of potential's indicators, tourism potential, tourist potential formation.

Постановка проблеми. Україна має сприятливе природне середовище для реалізації різних видів відпочинку, саме тому туризм є однією з найперспективніших галузей економіки країни. Цей вид діяльності є провідним джерелом забезпечення розвитку значної кількості регіонів, але наявний туристичний потенціал реалізується не повною мірою, що спричинено як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками підприємницького середовища. Виявлення ключових чинників неможливе без комплексної оцінки наявного потенціалу, саме тому проблема вдосконалення методичних підходів до оцінки формування туристичного потенціалу регіонів є актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи оцінки формування туристичного потенціалу регіону висвітлено в працях таких науковців, як М.П. Бутко [3], Ю.Є. Дашук [7], О.М. Мисяк [14], Г.А. Негода [15], В.О. Свеженцев [20].

Практичним аспектам присвячено наукові праці В.В. Гуменюк – для оцінки формування туристичного потенціалу Івано-Франківської області [6]; О.В. Мельник – Львівської області [13]; В.Г. Герасименка [17] та В.В. Горун [4] – Одеської області; І.В. Бережної – АР Крим [2]; М.В. Ільїної – регіонів України [9]; О.О. Комліченка – Херсонської області [12]; М.Д. Осипчука – України та інших країн [16].

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних підходів та надання практичних рекомендацій щодо оцінки формування туристичного потенціалу регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення сталого розвитку туристичної індустрії передбачає здійснення ґрунтового аналізу її потенціалу на регіональному рівні. Формування потенціалу туристичного підприємства є багатограним процесом, що охоплює не тільки внутрішнє середовище суб'єкта

господарювання, а й зовнішнє середовище, що здійснює безпосередній та опосередкований вплив і забезпечує відповідний рівень реалізації туристичного продукту. Специфіка туристичної діяльності зумовлює тісний зв'язок галузі з іншими сферами національної економіки, а отже, повинна розглядатися в нерозривному зв'язку з ними.

Методичні підходи до оцінки потенціалу підприємства поділяють на чотири групи: витратні (матеріальні), дохідні (результативні), порівняльні (ринкові), комплексні. Витратний підхід передбачає здійснення вартісної оцінки потенціалу підприємства на основі обліку всіх витрат, що необхідні для відтворення або заміщення. Дохідний підхід присвячений оцінці вартості потенціалу на основі очікуваних надходжень від реалізації продукту та передбачає використання таких методів: капіталізації, дисконтування, залишкового доходу. Порівняльний підхід ґрунтується на зіставленні потенціалу підприємства з підприємствами-аналогами, тобто розраховується як добуток вартості аналогічного об'єкта та коефіцієнта коригування розбіжностей. Комплексний підхід до оцінки здійснюється на основі сукупності показників, що забезпечують формування потенціалу підприємства [21].

Потенціал туристичного підприємства не є статичною величиною, адже він постійно змінюється в процесі переходу від формування до реалізації. Отже, оцінку туристичного потенціалу доцільно розмежовувати на оцінку формування потенціалу та оцінку його реалізації. Ураховуючи вищесказане, дохідний (результативний) підхід варто віднести до оцінки процесу реалізації, а решту – до оцінки процесу формування.

Щодо питання оцінки формування туристичного потенціалу, то в науковій літературі домінують два основні підходи: витратний (матеріальний) та комплексний (рис. 1). Особливої уваги заслуговують комплексні методики як

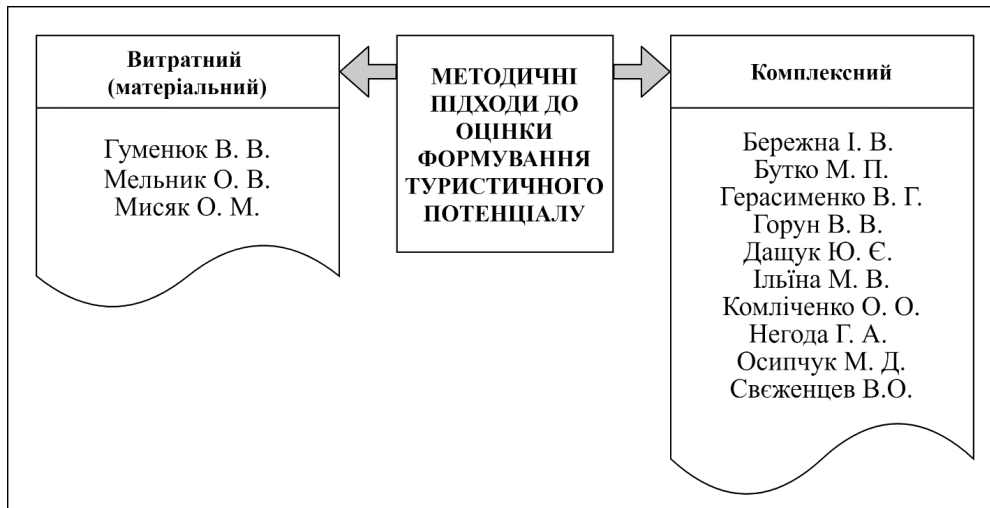

Рис. 1. Методичні підходи до оцінки формування туристичного потенціалу

Джерело: згруповано автором

такі, що використовуються переважною кількістю дослідників та передбачають більш різнобічну оцінку потенціалу.

Представник витратного підходу В.В. Гуменюк проводить оцінку туристичного потенціалу Івано-Франківської області на основі вартісного аналізу матеріально-технічної бази та активу балансу готельно-ресторанного бізнесу, що не враховує усі наявні ресурси і більше відображає фінансовий стан підприємств [6]. О.В. Мельник до оцінки потенціалу включає не тільки основні засоби та запаси, а й вартість природних та трудових ресурсів [13]. О.М. Мисяк проводить оцінку природно-ресурсного, історико-культурного та інфраструктурного потенціалу [14]. Отже, головними недоліками витратного підходу є: ігнорування впливу ринкового середовища та держави на формування туристичного потенціалу; відсутність інноваційного складника; неможливість виявити наявні чи можливі дефекти процесу формування туристичного потенціалу.

У результаті проведеного аналізу комплексних підходів вітчизняних науковців до оцінки формування туристичного потенціалу регіону виявлено два головні недоліки: приведення всіх вхідних індикаторів до єдиного інтегрального показника, що надає тільки середньоарифметичну чи середньгеометричну оцінку сукупності вхідних елементів, але не вказує на потенційні «слабкі місця»; неповна оцінка зовнішнього впливу. Наявні методики спрямовані, головним чином, на оцінку суто туристичної галузі без урахування ланцюгів постачання та забезпечувальних сервісів.

Для оцінки формування потенціалу регіону використовують інтегральний показник [18],

що є функціональною залежністю від величини економічного потенціалу регіону (E_n), інвестиційного потенціалу (I_n), соціального потенціалу (S_2), науково-технічного (N_t), природно-ресурсного (P_r), інфраструктурного (I_f), експортного (E_k) та податкового (T_x) [19] (формула 1):

$$PT = f(E_n; I_n; S_2; N_t; P_r; I_f; E_k; T_x) \quad (1)$$

М.П. Бутко [3] зазначає, що туристичний потенціал є частиною економічного потенціалу регіону і пропонує здійснювати оцінку його формування за допомогою інтегрального показника, що є мультиплікатором комплексного показника забезпеченості регіону природними ресурсами (X_1), забезпеченості трудовими ресурсами (X_2), забезпеченості виробничими потужностями (X_3), фінансовими ресурсами (X_4), індексу інноваційного фонду регіону (X_5) та індексу потенційного ВРП (X_6) (Формула 2).

$$EP = f(X_1 * X_2 * X_3 * X_4 * X_5 * X_6) \quad (2)$$

Ураховуючи той факт, що формування туристичного потенціалу регіону та його складників (виробничого, соціального, інвестиційного, інформаційно-інноваційного, податкового, природно-ресурсного) відбувається під впливом сфери прямого впливу (транспорт та логістика, мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, державне управління), сфери непрямого впливу (сільське господарство, промисловість, будівництво) та безпосередньо туристичної сфери, пропонуємо здійснювати оцінку на основі системи індикаторів (табл. 1).

Сутність запропонованого підходу полягає у тому, що такий складний процес, як формування туристичного потенціалу регіону не доцільно відображати інтегральним показником, адже він надає інформацію тільки про середню дина-

Система індикаторів оцінки формування туристичного потенціалу регіону

Складники туристичного потенціалу	Індикатори сфери туризму	Індикатори сфери прямого впливу	Індикатори сфери непрямого впливу
Виробничий	питома вага основних виробничих засобів у загальній вартості майна туристичної галузі регіону	питома вага основних виробничих засобів у загальній вартості майна транспортної галузі; питома вага основних виробничих засобів у загальній вартості майна сфери розваг	питома вага основних виробничих засобів у загальній вартості майна сільського господарства; питома вага основних виробничих засобів у загальній вартості майна промисловості; питома вага основних виробничих засобів у загальній вартості майна будівництва
Соціальний	індекс поповнення туристичної галузі фахівцями	інтегральний регіональний індекс людського розвитку; індекс поповнення транспортної галузі фахівцями; індекс поповнення сфери розваг фахівцями	індекс поповнення сільського господарства фахівцями; індекс поповнення промисловості фахівцями; індекс поповнення будівництва фахівцями
Інвестиційний	питома вага довгострокових фінансових інвестицій в основному капіталі туристичної галузі	питома вага прямих іноземних інвестицій у ВРП; питома вага довгострокових фінансових інвестицій в основному капіталі транспортної галузі; питома вага довгострокових фінансових інвестицій в основному капіталі сфери розваг	питома вага довгострокових фінансових інвестицій в основному капіталі сільського господарства; питома вага довгострокових фінансових інвестицій в основному капіталі промисловості; питома вага довгострокових фінансових інвестицій в основному капіталі будівництва
Інформаційно-інноваційний	питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості туристичних підприємств регіону; індекс інформатизації туристичної галузі	питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості транспортних підприємств; питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості підприємств сфери розваг; індекс інформатизації транспортної галузі; індекс інформатизації сфери розваг	частка обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промисловості; питома вага інноваційно активних підприємств у сільському господарстві; питома вага інноваційно активних підприємств у промисловості; питома вага інноваційно активних підприємств у будівництві; індекс інформатизації сільського господарства; індекс інформатизації промисловості; індекс інформатизації будівництва
Податковий	індекс збалансованості бюджету щодо туристичної галузі регіону	індекс збалансованості регіонального бюджету	
Природно-ресурсний	питома вага природних зон у загальній площі	обсяг викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря регіону в розрахунку на один квадратний кілометр	

Джерело: розроблено автором

міку і не дає змоги виявити найбільш проблемні місця. На противагу цьому система індикаторів дасть змогу контролювати процес за кожним окремим елементом та підбирати відповідні заходи для поліпшення результату. Окрім того,

необхідно досягти найменшого перетину між індикаторами складників туристичного потенціалу для забезпечення найменшої кореляції між відповідними даними. Індикатор кожного складника не повинен дублювати показники,

що належать до іншої складника, наприклад виробничий потенціал складається з фінансових ресурсів, основних засобів, інформаційних ресурсів та трудових ресурсів [8]. Стан фінансових ресурсів туристичної галузі належить до інвестиційного складника, трудових ресурсів – до соціального, інформаційних ресурсів – до інформаційно-інноваційного, а до суто виробничого складника належать основні засоби.

Г.М. Давидов пропонує оцінювати формування виробничого потенціалу підприємства на основі питомої ваги основних засобів у загальній вартості майна підприємства, що розраховується як відношення залишкової вартості основних засобів підприємства до суми балансу [1]. Отже, питома вага основних виробничих засобів у загальній вартості майна туристичної галузі, а також у сферах прямого та непрямого впливу дасть змогу визначити забезпеченість відповідних галузей виробничими засобами. Індикатор коливається в межах від 0 до 1.

Соціальний складник охоплює інтегральний регіональний індекс людського розвитку, чисельність зайнятого населення у відповідній галузі та приріст відповідних фахівців. Інтегральний регіональний індекс людського розвитку [18] формується на основі шести блоків: відтворення населення, соціальне середовище, комфортне життя, добробут, гідна праця, освіта. Кожний блок інтегрального індексу коливається в межах від 0 до 1, а інтегральний індекс є їх сумою. Для уніфікації індексу до системи індикаторів оцінки формування туристичного потенціалу регіону пропонуємо поділити зазначений показник на шість (кількість вхідних блоків), отже, отриманий індекс буде приймати значення від 0 до 1.

Поповнення окремих галузей фахівцями оцінюють на основі відношення приросту кількості фахівців до кількості працевлаштованого населення [5]. Індекс поповнення галузі фахівцями розраховується за формулою 3:

$$LP_i = \frac{\Delta QG_i}{QE_i}; \quad (3)$$

$$LP_i \in [0;1];$$

де LP_i – індекс поповнення галузі і фахівцями; ΔQG_i – приріст фахівців і-ї галузі; QE_i – зайнятість населення в і-й галузі.

Інвестиційний складник туристичного потенціалу полягає в обсягах залучених інвестицій, тобто в інвестиційному забезпеченні, основними індикаторами якого є: питома вага прямих іноземних інвестицій у ВРП, питома вага довгострокових фінансових інвестицій в основному капіталі відповідної галузі [11]. Мінімальне значення зазначених індикаторів – 0, максимальне значення – 1.

Інформаційно-інноваційна забезпеченість туристичного потенціалу регіону включає такі індикатори: частка обсягу реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої продукції промисловості регіону, питома вага інноваційно активних підприємств у відповідній галузі регіону, індекс інформатизації галузі регіону. Інформатизація галузі розраховується за формулою 4:

$$II_i = IC_i \cdot IN_i \cdot IS_i; \quad (4)$$

$$II_i \in [0;1],$$

де II_i – індекс інформатизації і-ї галузі; IC_i – частка підприємств, які використовують комп'ютери в загальній кількості підприємств і-ї галузі; IN_i – частка підприємств, які мають доступ до мережі Інтернет, у загальній кількості підприємств, що використовують комп'ютери; IS_i – частка підприємств, які мають фахівців у сфері ІКТ, у загальній кількості підприємств, що використовують комп'ютери.

Податковий складник охоплює індикатори, що вказують на дохідно-витратну збалансованість, тобто частку податкових відрахувань, що повертаються у вигляді державних видатків. Отже, для туристичної сфери індекс збалансованості бюджету буде розраховуватися як відношення державних видатків у розвиток туризму регіону до суми туристичного збору, що надійшов до бюджету. Дохідно-витратна збалансованість регіонального бюджету [10] розраховується за формулою 5:

$$ITax = \frac{E_{tax}}{R_{tax}}; \quad (5)$$

$$ITax \in [0;1],$$

де $ITax$ – індекс збалансованості місцевого бюджету; E_{tax} – бюджетні видатки в регіон; R_{tax} – податкові надходження з регіону.

Природно-ресурсний складник включає питому вагу природних зон у загальній площі регіону та обсяг викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря регіону в розрахунку на один квадратний кілометр. Перший індикатор більш точно характеризує туристичний потенціал, аніж відношення кількості природних зон до загальної площі регіону [9], адже визначає частку території, яка придатна для рекреаційної діяльності; індикатор коливається в межах від 0 до 1. Другий показник указує на екологічний стан регіону: чим більший рівень викидів в атмосферне повітря, тим меншою буде туристична привабливість регіону; індикатор коливається в межах від 0 (свідчить про відсутність шкідливих викидів в атмосферу) до ∞ (чим вищий показник, тим більший обсяг викидів припадає на квадратний кілометр регіону).

Висновки з проведеного дослідження.

У результаті проведеного дослідження визначено, що переважна частина вітчизняних науковців віддає перевагу комплексній методиці оцінки формування туристичного потенціалу регіону, проте вони не враховують зовнішнє середовище підприємництва і зводять розрахунки до інтегрального показника, що призводить до втрати інформації щодо важливих аспектів процесу становлення потенціалу туристичного підприємництва.

Наукова новизна полягає у вдосконаленні системи індикаторів формування туристичного потенціалу регіону, що, на відміну від існуючих, враховує сфери прямого та непрямого впливу і дає змогу виявити сильні та слабкі сторони потенціалу туристичного підприємництва.

Подальшого дослідження потребує питання визначення впливу індикаторів системи на процес реалізації туристичного продукту регіону.

Список використаних джерел:

1. Аудит : підручник / Г.М. Давидов та ін. ; 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2009. 495 с.
2. Бережна І.В. Деякі аспекти теоретичних підходів до оцінки рекреаційного потенціалу Криму. *Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 50. С. 17–21.
3. Бутко М.П., Самко О.О. Генезис економічної теорії та методологічні підходи до оцінки туристичного потенціалу регіону. *Економіка та держава*. 2009. № 5. С. 33–38.
4. Горун В. Оцінка рекреаційно-ресурсного потенціалу території Одеської області. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. 2013. Вип. 43, Ч. 1. С. 24–31.
5. Грищенко В.Ф., Коваленко Л.Ю. Економічна оцінка трудового потенціалу території з урахуванням екологічного фактора в контексті інноваційного розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 2. С. 231–237.
6. Гуменюк В.В. Фінансово-аналітична оцінка ресурсно-майнового потенціалу туристичної галузі Івано-Франківщини. *Світ фінансів*. 2005. Вип. 3–4(4–5). С. 222–232.
7. Дашук Ю.Є. Методичний підхід до оцінки рівня розвитку рекреаційного потенціалу регіону. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 14. № 1. С. 64–70.
8. Жук Є.О. Управління виробничим потенціалом підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2016. № 5(77). С. 101–106.
9. Ільїна М.В. Інтегральне оцінювання туристично-рекреаційної сфери територій різних типів. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_2_31 (дата звернення: 16.12.2019).
10. Калустян Я.В. Теоретичні підходи до визначення податкового потенціалу регіону. *Економіка будівництва і міського господарства*. 2011. Т. 7. № 3. С. 183–190.
11. Колесник О.О. Оцінка інвестиційного забезпечення розвитку туризму в Україні. *Економіка. Управління. Інновації*. 2011. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2011_2_20 (дата звернення: 18.12.2019).
12. Комліченко О.О., Ротань Н.В. Формування та оцінка економічного потенціалу туристичної галузі регіону. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2014. Т. 19. Вип. 2(4). С. 178–182.
13. Мельник О.В. Чинники формування туристичної привабливості території. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління*. 2004. № 504. С. 39–44.
14. Мисяк О.М. Підходи до оцінки етнотуристичного потенціалу території. *Сучасні тенденції розвитку туризму* : зб. тез доповідей IV Всеукр. наук.-практ. конф., м. Миколаїв, 24 жовтня 2016 р. Миколаїв : МФ КНУКіМ, 2016. Ч. 2. С. 95–97.
15. Негода Г.А. Показники оцінки туристичного потенціалу регіону. *Socio-economic problems of development the territories*. 2016. С. 38–52.
16. Осипчук М.Д. Оцінка туристичного потенціалу трансформаційних країн. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2. Т. 2. С. 229–233.
17. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В.Г. Герасименко. Одеса : ОНЕУ, 2016. 262 с.
18. Регіональний людський розвиток : статистичний збірник / за ред. О.О. Кармазіна. Київ : Державна служба статистики України, 2018. 72 с.
19. Ресурсний потенціал регіону : навчальний посібник / авт.-упоряд.: М.К. Орлатий та ін. ; за заг. ред. М.К. Орлатого. Київ : НАДУ, 2014. 724 с.
20. Свеженцев В.О. Туристичний потенціал регіону та методики його оцінки. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. 2019. Вип. 79. С. 306–315.
21. Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2004. 316 с.

References:

1. Davydov H. M., Davydov I. H., Davydov Yu. H. (2009) *Audit* [Audit]. Kyiv: Znannia. (in Ukrainian)
2. Berezhna I. V. (2004) Deiaki aspekty teoretychnykh pidkhodiv do otsinky rekreatsiinoho potentsialu Krymu [Some aspects of theoretical approaches to the assessment of the recreational potential of the Crimea]. *Kultura narodov Prychernomoria*, no. 50, pp. 17–21.
3. Butko M. P., Samko O. O. (2009) Henezys ekonomichnoi teorii ta metodolohichni pidkhody do otsinky turystychnoho potentsialu rehionu [Genesis of economic theory and methodological approaches to assessing the tourism potential of the region]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 5, pp. 33–38.
4. Horun V. (2013) Otsinka rekreatsiino-resursnoho potentsialu terytorii Odeskoi oblasti [Assessment of recreational and resource potential of Odessa region]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, vol. 43, no. 1, pp. 24–31.
5. Hryshchenko V. F., Kovalenko L. Iu. (2011) Ekonomichna otsinka trudovoho potentsialu terytorii z urakhuvanniam ekolohichnoho faktora v konteksti innovatsiinoho rozvytku [Economic assessment of the labor potential of the territory taking into account the environmental factor in the context of innovative development]. *Marketynh i menedzhment innovatsii*, no. 2, pp. 231–237.
6. Humeniuk V. V. (2005) Financovo-analitychna otsinka resursno-mainovoho potentsialu turystychnoi haluzi Ivano-Frankivshchyny [Financial and analytical evaluation of the resource and property potential of the tourism industry in Ivano-Frankivsk]. *Svit finansiv*, vol. 3–4 (4–5), pp. 222–232.
7. Dashchuk Yu. Ie. (2013) Metodychni pidkhid do otsinky rivnia rozvytku rekreatsiinoho potentsialu rehionu [Methodical approach to the assessment of the level of the regional recreational potential development]. *Ekonomichniy analiz*, vol. 14, no. 1, pp. 64–70.
8. Zhuk Ye. O. (2016) Upravlinnia vyrobnychym potentsialom pidpriemstva [Enterprise's production potential management]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, no. 5(77), pp. 101–106.
9. Iliina M. V. (2013) Intehralne otsiniuvannya turystychno-rekreatsiinoyi sfery terytorii riznykh typiv [Integral evaluation of the tourist and recreational sphere of the territories of different types]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii* (electronic journal), no. 2. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_2_31 (accessed 16 December 2019).
10. Kalustian Ya. V. (2011) Teoretychni pidkhody do vyznachennia podatkovoho potentsialu rehionu [Theoretical approaches to determining the tax potential of the region]. *Ekonomika budivnytstva i miskoho hospodarstva*, T. 7, no. 3, pp. 183–190.
11. Kolesnyk O. O. (2011) Otsinka investytsiinoho zabezpechennia rozvytku turizmu v Ukraini [Evaluation of investment support for tourism development in Ukraine]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, no. 2. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2011_2_20 (accessed 18 December 2019).
12. Komlichenko O. O., Rotan N. V. (2014) Formuvannya ta otsinka ekonomichnoho potentsialu turystychnoi haluzi rehionu [Formation and assessment of the economic potential of the tourism industry in the region]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 19, no. 2(4), pp. 178–182.
13. Melnyk O. V. (2004) Chynnyky formuvannya turystychnoi pryvablyvosti terytorii [Factors of formation of tourist attraction of the territory]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, no. 504, pp. 39–44.
14. Mysiak O. M. (2016) Pidkhody do otsinky etnoturystychnoho potentsialu terytorii [Approaches to assessing the ethno-tourism potential of the territory]. Proceedings of the *Suchasni tendentsii rozvytku turizmu* : IV Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Ukraine, Mykolaiv, October 24, 2016). Mykolaiv: MF KNUKiM, 2016. Ch. 2, pp. 95–97.
15. Nehoda H. A. (2016) Pokaznyky otsinky turystychnoho potentsialu rehionu [Indicators for assessing the tourism potential of the region]. *Socio-economic problems of development the territories*, pp. 38–52.
16. Osypchuk M. D. (2011) Otsinka turystychnoho potentsialu transformatsiinykh krain [Assessment of tourism potential of transformational countries]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 2, no. 2, pp. 229–233.
17. Herasymenko V. H. (2016) Otsinka turystychno-rekreatsiinoho potentsialu rehionu [Assessment of the tourist and recreational potential of the region]. Odessa: ONEU. (in Ukrainian)
18. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2018) Rehionalnyi liudskyi rozvytok [Regional human development]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy.
19. Orlatyi M. K., Romaniuk S. A., Dehtiarova I. O. (2014) Resursnyi potentsial rehionu [Resource potential of the region]. Kyiv: NADU. (in Ukrainian)
20. Sviezhentsev V. O. (2019) Turystychnyi potentsial rehionu ta metodyky yoho otsinky [Regional tourist potential and methods of its evaluation]. *Visnyk studentskoho naukovohto tovarystva «VATRA» Vinnytskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu KNTEU*, vol. 79, pp. 306–315.
21. Fedonin O. S., Riepina I. M., Oleksiuk O. I. (2004) Potentsial pidpriemstva: formuvannya ta otsinka [Enterprise potential: formation and evaluation]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)